

WOORD VAN DE VOORZITTER

We hebben de kaap van het 25-jarig bestaan gerond en gaan resoluut door om U eerste klasse informatie en mooie medaillecreaties aan te bieden.

Graag nog even duidelijk stellen:

- De **Algemene Vergadering** zal doorgaan op 29 maart 2014, met een **tentoonstelling**, een **interessante catalogoog** (alleen voor de aanwezigen en gratis) en 2 **spreekbeurten**; een Nederlandstalige & een Franstalige.
- Zoals beslist door de Algemene Vergadering in 2013 geldt vanaf 1 februari een verhoogd lidgeld voor de achterblijvers; **45 € voor wie in België woont, 50 € voor wie buiten België woont**.
- Zorg ervoor dat de toezending van Uw tijdschrift niet in het honderd loopt bij verhuis; geef Uw adreswijziging op tijd door aan André Poels.

We zijn gestart met **de publicatie van een elektronische versie van de Flash**; iedereen met een gekend e-mail adres krijgt dit toegestuurd. Hebt U een e-mail adres, maar ontving U deze electronische Flash uitgaven niet, dan kennen we Uw e-mail adres niet of is het veranderd sinds U het ons doorgaf.

Het zou spijtig zijn deze nieuwe communicatie te moeten missen; André ziet graag de adressen binnenstromen.....

Zie ik jullie allemaal talrijk op onze Algemene Vergadering ?

Stefan De Lombaert

LE MOT DU PRÉSIDENT

Nous avons arrondi la marque du 25e anniversaire et nous continuons résolument à vous offrir des informations de première classe et de belles créations médaillistiques.

Un rappel :

- **L'Assemblée Générale** se tiendra le 29 Mars 2014 avec une **exposition**, un **catalogue** (gratuit et seulement pour les présents), deux **conférences** intéressantes ; une en Néerlandais et une en Français.
- Comme décidé par l'Assemblée Générale en 2013 à partir du 1er Février la cotisation augmenté s'applique pour les retardataires; 45 € pour ceux qui vivent en Belgique, 50 € pour ceux qui vivent en dehors de la Belgique.
- Assurez-vous que l'envoi de votre magazine n'est pas interrompu lors d'un déménagement; passez votre changement d'adresse à temps à André Poels.

Nous avons commencé **la publication d'une version électronique du Flash**, chaque membre avec une adresse e-mail connue la reçoit. Avez-vous une adresse e-mail, mais n'avez-vous pas reçu ce Flash électronique ? Deux possibilités; nous n'avons pas votre adresse e-mail ou elle a changé depuis que vous nous l'avez passé.

Il serait dommage de rater ce nouveau moyen de communication; Andre attends vos adresses.

Je vous vois nombreux à notre Assemblée Générale ?

Stefan De Lombaert

EEN PAAR ONOPGELOSTE PROBLEMEN I.V.M. JOUVENEL

Luc Vandamme

1. DE GEBROEDERS JOUVENEL?

Wat mij nog steeds intrigeert na het schrijven van het boek over Jouvenel¹, is wat Guioth² als commentaar geeft bij de medaille n° 119. Deze medaille heeft als onderwerp de oppensioenstelling van generaal Chazal en bestaat zowel op de voor- als de keerzijde alleen uit tekst. Guioth vermeldt dus, en bij mijn weten is hij de enige auteur die dit doet: *Cette médaille a été gravée en deux heures par Isidore Jouvenel.*

Vz. RETRAITE / DU / GÉNÉRAL CHAZAL. / MINISTRE DE LA GUERRE / LE 15 JUILLET 1850 / — / MISE EN NON ACTIVITÉ / DU MAJOR ALVIN. / — / SA RÉTRACTION DEVANT / UN TRIBUNAL D'HONNEUR / A LIÈGE LE 14 JUILLET / 1850

Kz. OUTRAGE / A LA GARDE CIVIQUE / — / DE LA CONSTITUTION / DE LA FORCE PUBLIQUE / DANS LES ÉTATS CONSTITUTIONNELS / DÉMOCRATIQUES. / PAR LE / MAJOR ALVIN.

1850, 30 mm, brons (11,11 gram)

Bibliografie:

Guioth, II, n° 16, p. 37-38, pl. III.

Onderwerp:

Generaal Pierre Emmanuel Chazal (1808-1892) was Minister van Oorlog in het kabinet van de regering van Charles Rogier (1847-1852). Zijn naam blijft niet alleen verbonden aan de plannen voor de vestigingswerken rond Antwerpen. Immers in 1847 brak er een schandaal uit rond zijn persoon door de publicatie van een brochure waarin majoor Aimé Jozef Alvin (1802-1862) zijn beleid aanvocht in een afwijkende visie op de militaire budgetten. Dit leidde

¹ Luc Vandamme, *Jouvenel, vader & zoon*, Herent, 2011 (er zijn nog enkele exemplaren beschikbaar).

² J.-L. Guioth, *Histoire numismatique de la Belgique, faisant suite à l'Histoire numismatique de la révolution belge ou description raisonnée des médailles, des jetons et des monnaies qui ont été frappés depuis le commencement de cette révolution jusqu'à ce jour*, Tome II, Bruxelles, 1869.

niet alleen tot het verwijderen van deze majoor uit de dienst maar ook tot het ontslag van de Minister van Oorlog.

Een gelegenheidsmedaille moest deze belediging van de burgerwacht, van de grondwet en het leger door majoor Alvin in herinnering houden, doch ook de herroeping van zijn beweringen voor de rechtbank. Een dag later, op 15 juli 1850, nam Chazal ontslag. Wie was die Isidore Jouvenel en bestond die eigenlijk wel?

Onder hoofdstuk 6 van mijn boek over Jouvenel vonden we echter ook een bankbiljet van 5 frank van de Banque de Belgique³ terug met de duidelijke vermelding I. JOUVENEL.

Eenzijdige zwarte druk op groen papier.

Afmeting: 88 x 130 mm

Tekening & gravure: I. Jouvenel

Bron: Museum van de Nationale Bank van België, Brussel⁴

Al mijn hoop was dus gevestigd op de archieven van de Nationale Bank die ongetwijfeld meer informatie zouden hebben over I. Jouvenel, de graveur van dit bankbiljet. Mevrouw Ingrid Van Damme, van de dienst Communicatie en Secretariaat Museum van de Nationale Bank antwoordde mij het volgende:

Uit de bij ons beschikbare informatie kunnen wij onmogelijk uitmaken of de auteur van dit biljet dezelfde persoon is als Jean-Baptiste Clément Jouvenel. In de Almanach du Commerce et de l'Industrie ou Indicateur Belge vinden we, met als woonplaats Brussel, zowel verwijzingen naar I. Jouvenel als naar J.B. Jouvenel terug.

In de jaargang 1841 is J.B. Jouvenel opgenomen als "graveur sur métaux" op het adres: rue des Arts, Faubourg de Louvain. In jaargang 1851 staan onder de naam Jouvenel twee

³ Belgische munten & biljetten sedert 1830, Nationale Bank van België, 1989, Brussel, n° 115, p. 130-131, beschikbaar op CD-Rom.

⁴ Joselito Eeckhout, *Numismatica Belgica. Joseph II – Albert II, 1780 – 2009*. Herent, 2009, p. 325.

personen vermeld: 1) Jovenel père met hetzelfde beroep en adres als J.B. Jovenel (1841) en I. Jovenel, eveneens graveur sur métaux, wonende op de Montagne de la Cour. In de jaargang 1859-1860 is er nog enkel sprake van J. Jovenel nu met adres: rue de l'empereur. Welke verwantschap er eventueel bestaat tussen deze twee personen is ons tot op vandaag niet duidelijk.

Toch geen oplossing voor het probleem, bleef dus:

Jean-Baptiste Jovenel (Rijssel 1773 – Brussel 1849)

Adolphe-Christian Jovenel (Rijssel 12/5/1798 – Brussel 9/9/1867)

en I. Jovenel ?

Waarschijnlijk dus een naamsverwarring... ik kon immers in de twintig jaar opzoekingen die ik deed nergens nog enige verwijzing vinden naar een Isidore Jovenel, noch in archieven noch op medailles of bankbiljetten.

De oplossing voor het probleem kwam echter uit een geheel andere hoek nl. de verslagen van de vrijmetselaarsloge *les Vrais Amis de l'Union*, beschreven in het boek van Philippe Libert⁵.

In het verslag van 24 juni 1832 lezen we het volgende: *Isidore Jovenel, frère de Adolphe, affilié aux Vrais Amis de l'Union le 24 juin 1832, élu 2d. surv.: en 1835*⁶.

Isidore Jovenel bestaat dus echt, was de broer van Adolphe-Christian Jovenel en worden beiden genoemd met hun beroep: graveurs.

Even terugbladeren in de verslagen en we vinden ook: *Adolphe Jovenel, affilié aux Vrais Amis de l'Union le 29 avril 1832, élu 2d. surv.: en 1833*.

Beiden waren dus vrijmetselaars verbonden aan dezelfde loge.

Van Isidore lezen we verder: *auteur du "denier de la veuve" et un sceau offert à l'Atelier le 12 décembre 1834*.

Deze medaille werd beschreven in het boek van Jovenel in hoofdstuk 3. Ongesigneerde medailles – maar door de literatuur aan Jovenel toegekend. Deze medaille is dus wel degelijk van Jovenel maar niet van Adolphe maar van Isidore.

Schaal 200%

⁵ Philippe Libert, *Histoire de la plus ancienne loge de Bruxelles, Les Vrais Amis de l'Union et du Progrès Réunis, Premier siècle 1782-1888*, Esneux, 1996, p. 70 (D/1996/7548/1)

⁶ Verkozen tot 2e opziener. Deze heeft als taak binnen de loge het aanspreekpunt te zijn voor de leerlingen. Hij verklaart ook de werkzaamheden van de loge voor gesloten en heeft als juweel het schietlood.

- Vz. ★ DENIER DE LA VEUVE (rondom langs de rand)
 Binnen een cirkel een driehoek omringd door zonnestralen.
 In de driehoek staat waarschijnlijk een jaartal.
- Kz. □ DES VRAIS AMIS DE L'UNION OR.: DE BRUX.: ★ (rondom langs de rand)
 Twee ineengeslagen handen komen uit de wolken rechts en links.

1835, 26,27 mm, messing.

Bibliografie

Guioth, *Graveurs Belges vivants*, n° 23, p. 201.

Guioth, n° 243, p. 223, plaat XXXII.

Tourneur, n° 390, p. 107.

We vinden in het hoofdstuk "la compabilité" trouwens de volgende tekst over deze medaille: *Les FF.: qui arrivent à l'heure et participent à l'ouverture des travaux, payant de leurs personne, sont gratifiés d'un jeton de présence d'une valeur de 30 cent, prélevés sur la caisse de l'Atelier, qu'ils peuvent utiliser en paiement de cotisation mais que l'on ne retrouvera pratiquement que dans le tronc des pauvres. Ces jetons ne seront initialement que de papier⁷. Le F.: Isidore Jouvenel sera ensuite invité à les réaliser en métal, selon les indications précises de la Loge⁸. Chaque pièce vaudra 25 cent. Des trois cents exemplaires frappés en 1835, il en reste un, au musée de la Loge. C'est le fameux « denier de la veuve ».*

Vrij vertaald:

De BrBr.: die op tijd komen en deelnemen aan de opening en het klaar maken van het Atelier, en hun lidgeld in eigen persoon betalen, worden getrakteerd met een aanwezigheidspenning ter waarde van 30 cent, die betaald wordt uit de kas van het Atelier, en die ze kunnen aanwenden ter betaling van hun lidgeld. Maar men vindt deze penning praktisch alleen terug in het offerblok voor de behoeftigen. Deze jetons waren maar vervaardigd uit papier. Br.: Isidore Jouvenel zal vervolgens uitgenodigd worden om ze in metaal te maken, zoals gepreciseerd door de Loge. Elk stuk zal een waarde hebben van 25 cent. Van deze 300 exemplaren geslagen in 1835, blijft er slechts één over dat zich in het Museum van de Loge bevindt. Het is de fameuze "penning van de weduwe".

Philippe Libert noteert in zijn boek over Adolphe Jouvenel:

Graveur du Roi, auteur des médailles: cinquantenaire des Vrais Amis de l'Union (Jouvenel n° 12), installation du G.O.B. (Jouvenel n° 13) et Installation de Stassart (Jouvenel n° 22).

Van de in mijn boek opgenomen medaille onder n° 79 vinden we in het boek van Philippe Libert niets terug. Normaal, deze medaille werd geslagen voor de loge *Les Amis Philantropes* en deze loge is niet het onderwerp van het boek van Philippe Libert. Maar deze medaille is ook niet gesigneerd!

⁷ Walter Parisel, op cit., cite décembre 1832 pour cette innovation.

⁸ Tenue du 26 août 1835 et suivantes: *le premier exemplaire présenté devra être corrigé parce qu'il ne comporte pas l'exergue indiqué par l'Atelier.*

Schaal 200%

Vz. –

Twee schuin tegen elkaar geplaatste wapenschilden met erboven een driehoek in een stervormige stralenbundel, links en rechts een pilaar met op de linkse de letter J en de rechtse de letter B. Bovenaan 7 sterren en het geheel geplaatst in een lauwerkrans.

Kz. LA □.: LES AMIS PHILANTHROPES A L'OR.: DE BRUXELLES (stralend hoofd) À LA □.: / L'UNION ROYALE / À L'OR.: DE LA HAYE / ET À TOUTES LES □.: / DE LA NEERLANDE / (driehoek met schietlood) / 22.^E J.: 4.^E M.: 5861

1861, 41,52 mm, brons (27,28 gram)

Bibliografie:

De Witte, n° 121, p. 208 (maçoniques) + n° 14, p. 296 (médailles sans nom d'auteur).
Munthof II, n° 2287, p. 245.

Is deze medaille misschien ook van de hand van zijn broer Isidore? Merkwaardig alleszins is het feit dat op deze medaille ook gebruik gemaakt wordt van hetzelfde lettertype als op die van de *Denier de la veuve*!

2. PROEFSLAGEN KONINKLIJKE MUNT

In mijn boek **Jouvenel, vader & zoon**⁹ meld ik onder nr. 86 het bestaan van een *Essai monétaire* met de beeltenis van Leopold II.

⁹ Luc Vandamme, *Jouvenel, vader & zoon*, Herent, 2011 (er zijn nog enkele exemplaren beschikbaar).

De commentaar van Dupriez¹⁰ n° 942 was : *Les essais de la pièce de 5 francs de Léopold II de Jouvenel (n° 942 à 956) ont été battus, les uns en Belgique, les autres en France.* Wat bedoelde Dupriez hier precies mee ? Werden ze effectief geslagen in Frankrijk of werden er stukken geslagen voor Frankrijk ? Misschien wordt dit duidelijk doordat het volgende stuk opdook¹¹ :

Geslagen in 1853 met dezelfde keerzijde als het stuk van Jouvenel uit 1863... !? En dit zonder de handtekening van een graveur. Was dit ook het werk van Jouvenel? Veel vragen! Wie kent de oplossing?

¹⁰ Dupriez, I, n° 942-956, p. 155/156, pl. 10, n° 1121-1122, p. 174.

¹¹ Deze foto werd bezorgt door Chocolaterie Delvaux

Commemorative Art Nouveau Medals The Triumph of Art in Metal

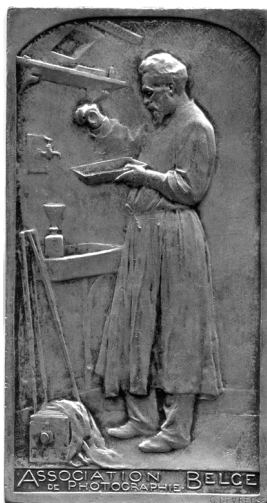
Rossend Casanova

Member of the Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (Institut d'Estudis Catalans),
Barcelona, rossendcasanova@hotmail.com

Medals, like coins, tend to be round and worked on both sides though one big difference exists: medals are not currency and have no predetermined monetary value. This is why they have been used more autonomously, both in the public and private spheres. So medal sculptors could express themselves in this medium more confidently, with greater creative flair.

The art of medals, in contrast to other arts such as painting or sculpture, is not a universal one found in diverse cultures separated by space and time. The medal is specific to one civilisation: the European Renaissance. Italy was their place of origin yet they quickly sparked interest in other nations on the old continent.

Conceived as objects of worship, medals, medallions and plaques (the latter tend to be rectangular) took on increasing importance in society, above all as the nineteenth century advanced.

Godefroid Devreese, 1902, Belgium - *Salon of the Belgian Photographic Association*
(obverse) - Bronze with silver plating, 66×35mm

At that time, to encourage study and knowledge of medals, several numismatic societies were founded to promote and propagate taste for the art medal, bodies such as the Société royale de Numismatique of Belgium (created in 1841), the American Numismatic Society (1858) or the Société Française de Numismatique (1865).

During that period, reduction and minting procedures were perfected, and the traditional, small metal pieces adopted new thicknesses, more complex forms and superior finishes. In fact, that renewal gave rise to new attractions: the Grand Prix de Rome for medal engraving,

universal exhibitions desiring to bestow awards on participants, museums as preservers of these numismatic collections, prizes for the best medal and, above all, their dissemination, both appearing as a reproduction in newspapers and magazines, and in specialised publications. Likewise, in some countries, such as France, the minting process – up until then in the hands of the state – was liberalised, encouraging many new production houses to spring up. Meanwhile new societies for the promotion and study of medals continued to proliferate, for example the Società Numismatica Italiana (1892), the Société hollandaise-belge des Amis de la Médaille d'art (1901) and the British Numismatic Society (1903).

Alexandre Charpentier, ca. 1900, France
Advertising medal of the Parisian medal-making firm Duval Janvier (obverse)
 Bronze, 52×60 mm

One of the most influential countries in promoting them was France, which found these commemorative medals to be the ideal medium for communicating news, bestowing awards or providing testimony of events. Spearheading improvements in technique and stylistic renewal, France became a benchmark for quality with sculptors such as Jules-Clément Chaplain (1839-1909), Louis-Oscar Roty (1846-1911) and Jean-Baptiste Daniel-Dupuis (1849-1899), artists of works that displayed a significantly free academicism combined with powerful sentimentalism. This school served as the basis for the Art Nouveau generation, both in their own country and others, especially in Europe.

The turn of the century represented for the commemorative medal one of its crowning moments, stylistically speaking. Under Art Nouveau's influence, sinuous curves appeared, accompanied by exuberant female figures, billowing clothing, floral decoration and impossible undulations. Furthermore, they reproduced all kinds of iconography: the umbel motif of the École de Nancy, the Liberty style's voluptuous atmosphere, Jugendstil's Medievalist ambience, and so on. Likewise, their most characteristic element was the stylisation of forms and treatment of their subject as a sculptural resource. This combination would have the result of producing medals of evanescent shapes, with parts that fade and meld into each other, with original relief views outcropping to form steamy shadows and rounded forms that invite you to comprehend the world in a sweeter, more sensitive fashion, brimming with life and feeling.

J. Gottuzzo & Co., 1909, Argentina
Laying of the First Stone of the New Rosario de Santa Fe Police Station (reverse)
 Silver-coloured bronze, Ø 74 mm

No ranking exists of the best Art Nouveau pieces, yet the truth is that some have become true standards of reference. Naturally, the principal creations tend to have links with those countries that developed the best technique and courted sculptors of the highest level. In France, we can especially highlight the figurative work of Adolphe Rivet (1855-c.1920), the corporeal world of Alexandre Charpentier (1856-1909), the patriotic academicism of Hippolyte Lefèbvre (1863-1935), or the frankness of Jules- Prosper Legastelois (1885-1931) and the evanescent transparency of Ovide Yencesse (1869-1947). They all, along with many others, created medals that for beauty and technique rivalled the Belgians: Godefroid Devreese (1861-1941), that great renovator of the medal format, capable of reproducing both his models' physical likeness and character; Paul Du Bois (1859-1938), the eclectic founder of the Libre Esthétique and Charles Samuel (1862- 1938), creator of vaporous finishes. Also striking are the expressiveness of the German artist, Rudolf Bosselt (1871-1938), the sobriety of the Austrian craftsman, Joseph Kowarzik (1860-1911), the secessionism of Czech artist Stanislav Sucharda (1866-1916) and the fungible reliefs of the Hungarian Gyula Murányi (1881-1920). In Catalonia, we can point to the figure of Eusebi Arnau (1864-1933) and the joviality expressed by Antoni Parera (1868-1946).

Beyond the European continent, the art of medal making developed significantly in the United States and Australia, where the Europeanised Bertram McKennal (1863-1931) deserves a mention, not to forget the refinement of Dora Ohlfsen (1867-1948), one of the few women medal artists.

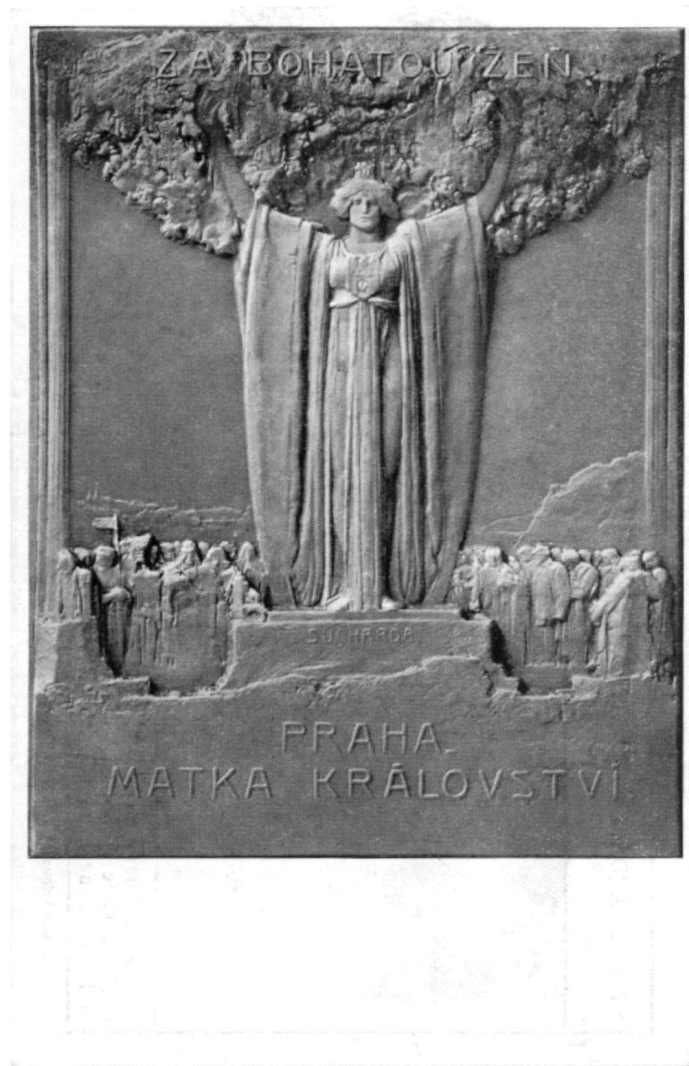
J. Gottuzzo & Co., 1913, Argentina
Inauguration of the New Jockey Club of Rosario (obverse)
 Silvered bronze, 57×55mm

To a greater or lesser degree, the style spread to different South American countries, even though many pieces were commissioned in Europe. Argentinian, Chilean and Uruguayan contributions occurred late and extended the canons of Art Nouveau well into the twenties, often adapting European models to local taste. Particularly noteworthy are Argentinians Jorge María Lubary (1862-1938), Juan Carlos Oliva Navarro (1888-1951) and the workshop of Constante Rossi, who introduced the pantograph into the country. In Uruguay, the firm Tamarro, founded in 1888, is still in business today.

P. Vaughton & Sons, ca. 1900, England
Photography (obverse)
 Bronze, Ø 45mm,

In general, Art Nouveau medals reveal a highly symbolic component. Elements such as the laurel wreath to evoke victory, the olive branch as a testament to peace, the five pointed star as a symbol for success, a many-rayed sun as a promise of the future and a royal crown to indicate monarchy are profusely reproduced, above all for the propagandistic and communicative functions that medals served.

Postcard with the plaque *The Plentiful Harvest* by sculptor Stanislav Sucharda.
Published by Koci in Prague, ca. 1900

The materials follow tradition and the pieces are cast in gold, silver and bronze, or else in bronze and gold- or silver-plated, or in silver and then gold-plated (known as *vermeil*). They can also be of porcelain, earthenware, or even materials that were hardly considered noble, such as zinc, iron or aluminium. The pieces preserved their circular or rectangular shape, although little by little other shapes were introduced (though nearly always geometric) which were finished with highly complex patinas.

During the Art Nouveau period, medals consolidated their popular appeal and, in spite of being artistic objects, reached even the most popular classes, thanks to the use of simple materials, small sizes and often the inclusion of a ring to hang them from. The system for obtaining them also changed and alongside traditional purchases, other payment methods appeared, such as subscription, when the purchaser collaborated in collective projects (for example, to erect a monument) through the purchase of a medal.

Hippolyte Lefebvre, 1910, France
Centennial of the Independence of Argentina (obverse)
 Gilt Bronze, Ø 56mm

Then, subject matter also diversified. The monarchies, military leaders and religious orders that had dominated medal themes for centuries gave way in the late nineteenth century to their use by all kinds of entities, associations, enterprises, individuals and public administrations, which issued medals for countless events: anniversaries, homages, contests, celebrations, meetings, exhibitions, openings and so on.

Godefroid Devreese, 1908, Belgium
1910 Brussels Universal Exhibition (obverse)
 Gold-plated bronze, Ø 70mm, with frame

This is how the commemorative medal, a true piece of history, has become a fragile artwork with an enduring soul, a blending of artistic and industrial efforts: design, modelling, reduction, engraving, casting and finishing. These processes form the sequence of a triumph of art in metal through which Art Nouveau also expressed itself.

Gottuzzo y Piana, 1920, Argentina
Inauguration of the New Factory of Compañía Argentina de Hierros y Aceros (obverse)
 Gold-plated bronze, Ø 50mm

Rosend Casanova
Museu del Disseny
Montcada, 12
08003 Barcelona
Espagne
rossendcasanova@hotmail.com

Dit artikel werd al gepubliceerd in het Catalaans in het tijdschrift *Coup de Fuet*.

EXCLUSIEVE GRAVEERWERKEN

Munten – Penningen – Heraldiek – Postzegels
 Wijzerplaten van moderne uurwerken tot oude horloges
 Uitgifte van thematische uurwerken
 Gepersonaliseerde relatiegeschenken

www.medailles-paulhuybrechts.be

Swertmolenstraat 3, 3020 Herent – Tel. 016 23 22 95
 E-mail: medailles@telenet.be

Nederland 10 gulden

PAUL HUYBRECHTS

Meestergraveur – Medailleur

Duitse en Zwitserse kwaliteitsnormen – Rechtstreekse stempel-
 en matrijsgravures – Modelleerwerken in gips of was
 Techniek wordt aangepast aan de verwachtingen van de
 klant Geslagen en/of gegoten medailles volgens aantal,
 vorm of reliëf Restauratie van oude munten

www.medailles-paulhuybrechts.be – E-mail: medailles@telenet.be
 Swertmolenstraat 3, 3020 Herent – Tel. 016 23 22 95 – Fax: 016 2907 88

Muziekkiosk te Braine l'Alleud

PROFICIAT AAN ONS LID LUC VAN EECKHOUDT

Ons lid, notaris Van Eeckhoudt, vierde zijn zestigste verjaardag met het laten slaan van een medaille. Luc Van Eeckhoudt werd geboren in Sint-Anna te Brugge op 30 juni 1951, is notaris te Linter en woont te Hakendover (Tienen) op het domein *ten Langveld*.

Hij is de auteur van een tiental bijdragen over *Religieuze Numismatiek* en ontving hiervoor in 2011 de *Prijs van het Beste Artikel* van het Jaarboek van het EGMP met zijn bijdrage *De medailles en penningen van de Heilige Pater Damiaan (1840-1889) – Een bijdrage tot de Religieuze Numismatiek* (Jaarboek EGMP 2010, p. 207-242).

Al van in zijn jeugd, 50 jaar geleden, had hij een grote belangstelling voor munten en penningen. Het was dan ook een bijzondere gebeurtenis zijn zestigste verjaardag te mogen verzilveren met een nieuwe Lucas-medaille. De LX-Lucas-medaille werd door hemzelf ontworpen. Om persoonlijke redenen is deze pas nu afgewerkt.

De voorzijde werd ontworpen door een nieuw talent, een beloftevolle leraar-kunstenaar uit Koolkerke, Brugge, **Beni Debacker**, 42 jaar, die met Mauquoy Medal uit Grobbendonk (Antwerpen) samenwerkt. Onderaan zien we de initialen BD (over elkaar). We zien het hoofd van de jubilaris, naar links gewend, met zijn typische blik en scherpe ogen, naar een tekening van zijn vriend designer **Bernard Keunen** uit Hechtel.

De keerzijde vertelt in ronde getallen de reden van de medailleslag. Onder het familiewapen, aangevuld met een Sint-Jacobsschelp (Camino de Santiago), bemerken we de getallen:

- ☐ Aet. LX: zijn leeftijd 60 jaar
- ☐ Auctor XXXV: al 35 jaar is hij de auteur van meer dan 150 bijdragen, waaronder 10 boeken, in diverse reeksen, tijdschriften en boeken (geschiedenis, kunstgeschiedenis, genealogie, heemkunde, notariaat en numismatiek)
- ☐ Ten Langveld XXX: al 30 jaar bewoont hij het domein ten Langveld te Hakendover. Hij is de vijfde generatie notaris die het domein betreft
- ☐ Notarius XXV: hij werd benoemd door koning Boudewijn op zijn verjaardag in 1986 met standplaats Tienen. Op 1 januari 2000 verhuisde hij naar Linter (nieuwe standplaats).

Zijn wapenspreuk luidt: *ARTE IUREQUE GAUDIUM* (In kunst en recht mijn vreugde), dit werd omwille van de leesbaarheid langs de rand weergegeven in plaats van onmiddellijk onder het wapenschild. Deze keerzijde werd op de computer ontworpen door **Tony Heyns** van Mauquoy Medal Company.

De medaille werd geslagen op 60 exemplaren in gepatineerd messing (brons), vernist en genummerd van 1 tot en met 60 onderaan op de zijkant, alsook werd één penning geslagen in sterling zilver, geijkt, gemerkt en genummerd met een Romeinse I. De diameter bedraagt 60 mm en hij weegt 122 gram, de zilveren penning 149 gram. De medaille werd volledig vervaardigd en afgewerkt in het atelier van Mauquoy Medal Company, waarvan op de rand hun logo zien, een pers.

Int. Numismatique Cie DESALDELER – CREMERS VERKOOP – AANKOOP

Antieke munten – Beleggingsmunten – Zilver Goud –
Eretekens – Medailles – Bankbiljetten Oude aandelen –
Heraldiek – Sigillografie Boeken en numismatische
benodigdheden

Op afspraak

RUE DES ECOLES 23 – 5670 VIERVES   Tel. & Fax : 060 / 39.92.38

WILLEM VAN ALSENOY

Oudaan 6, 2000 ANTWERPEN

Tel. & Fax 03 / 232.14.29

GSM 0495 / 51.10.16

E-mail : willem@vanalsenoy.com

Website : <http://www.vanalsenoy.com>

AAN- EN VERKOOP VAN MUNTEN
REGELMATIG OPENBARE VEILINGEN
GROTE KEUZE IN BOEKEN EN BENODIGDHEDEN

MEDAILLES VAN ABIGAIL BURT

Arnold Nieuwendam

Tijdens de jaarvergadering van de BAMS op 26,27 en 28 april 2013 (British Art Medal Society), die gehouden werd in Liverpool (Engeland), gaf Abigail Isabel Burt een presentatie van haar werk. Kort daarvoor had ik al haar medailles zien liggen en was verrast door de onbevangenheid waarmee zij de natuur uitbeeldde op haar werkstukjes. In een impuls kocht ik *The Bulgarian Mountains* (afbeeldingen 2 en 2a). Deze creatie deed mij aan vakanties denken en liet mij wegdromen. Het was de aanzet om mij te verdiepen in haar werk; hieronder een verslag.

Abigail Burt in Liverpool tijdens haar presentatie.

The Bulgarian Mountains, 87 mm, messing, 2012.

Opleiding en werk

Abigail Isabel Burt is geboren in het Engelse graafschap Northamptonshire op 5 september 1989. Na haar basisopleiding studeerde zij aan de Universiteit in Falmouth tot 2012. Geen universiteit of kunstacademie zoals wij die kennen, maar een plek waar men naast business management tevens dans, grafiek, film, illustraties, schrijven, textiele vormen, architectuur, binnenhuisarchitect, journalistiek, tekenen, animatiefilms, muziek, fotografie en theater kan leren, om maar enige studiekeuzes te noemen. Tijdens haar studie bracht ze ook nog vier maanden door aan de Accademia di Belle Arti in Venetië, een tijd die haar beïnvloed heeft in haar ontwikkeling als kunstenaar. Burt maakte daar vele tekeningen en etsen. In haar prints

toont zij een speelse benadering van kleuren en vlakverdeling. Zij werkt in een expressieve stijl om de natuur uit te beelden, ook in haar medaillekunst. Uitgangspunt is het landschap dat zij ontdekte tijdens wandelingen in de bossen in Wales, maar ook gedurende de stadswandelingen in Londen.

THE BAMS STUDENT MEDAL PROJECT

Ieder jaar organiseert Marcy Leavitt Bourne in Engeland in samenwerking met de BAMS (British Art Medal Society) een competitie onder kunstacademies, zoals die van Falmouth, Glasgow, Birmingham, Edinburgh en Wolverhampton, genaamd THE BAMS STUDENT MEDAL PROJECT. Daarvan wordt ieder jaar een fraaie catalogus uitgegeven met daarin de namen van alle deelnemers. Van de prijswinnaars is het werk afgebeeld. Daarnaast mogen zij aan het BAMS-weekend en de jaarvergadering deelnemen. Zo'n project als in Engeland kennen wij jammer genoeg niet in België en Nederland. Ook in Bulgarije en Duitsland worden veel academiestudenten richting medaillekunst geleid.

Zowel in 2010 als in 2011 won Burt een onderscheiding van de BAMS. Een prijs bestond uit een workshop bij de befaamde professor Bogomil Nikolov in Sofia (Bulgarije). Over Bogomil spreekt de kunstenaar met respect. In de tijd van vier weken creëerde zij zeventien medailles, een ongelooflijke prestatie, gezien het resultaat. Met haar medailles probeert zij de natuur uit te beelden en poogt daar op een goede wijze invloed op uit te oefenen. Burt is begaan met de natuur. Zelf zegt zij: *'Kunst is net zo belangrijk in deze wereld als eten, ademhaling en liefde. Wij hebben als mens een nieuwsgierige geest en een weemoedige ziel. Deze kan niet worden ontwikkeld in alleen een leven van leven. Ik weet nu dat ik door kunst te creëren mijzelf kan ontplooien en kan groeien in deze wereld.'*

Medailles van Abigail Burt

Haar schetsboek is haar notebook, alles wat zij waarneemt legt zij vast. Haar omgeving is daarbij een bron van inspiratie. Na het maken van schetsjes wordt de medaille gesneden in gips. Zodra het model klaar is worden er kunststofkapjes overheen gegoten, zodat later de mallen naar de bronsgieter kunnen, die brons of messing giet. Na haar avontuur in Bulgarije boetseert de medailleur in haar atelier ook modellen in was; daar heb ik nog geen voorbeelden van.

De eerst afgebeelde medaille heeft de titel ***The Bulgarian Mountains***, waarvan een exemplaar nu voor mij ligt. Zelf zegt zij daarover: *'Ik werd getroffen door de overweldigende schoonheid van de bergen in Bulgarije, zowel vanuit de auto tijdens de lange ritten tussen Veliko Tornovo en Sofia, maar ook tijdens de paar dagen dat ik verbleef in het Stara Plenina (de oude bergen), waar het leek alsof je de oude leeftijd van de bergen voelde.'* Op de voorzijde ziet u door de bladeren de bergen liggen, alsof je op een helling staat en van het uitzicht geniet. Met onderaan haar initialen AB. Op de keerzijde een bladmotief met daarachter de bergen.

The Universe is Unfolding as it should is onderdeel van een reeks medailles op basis van de wijze woorden van Max Ehrmann, te lezen in Desiderata ⁽¹⁾. De volledige zin is: *Je bent een kind van het heelal, niet minder dan de bomen en de sterren, je hebt het recht hier te zijn. En ook al is het je wel of niet duidelijk, toch ontvouwt het heelal zich zoals het zich ontvouwt en zo is het goed.* De motieven op de voorzijde zijn een opgevouwen blad met een dennenappel op de andere kant, wat een ritmisch effect heeft. Linksonder haar initialen AB.

The Universe is Unfolding as it should, 95 mm Ø messing, 2012

De volgende medaille heeft de naam **Сънища**, wat dromen betekent. *De kunstenaar verwoordt: 'Je merkt heel bewust dat je woont in een vreemde plaats, met name in een totaal andere cultuur. De bloem is gevonden tijdens het wandelen; zij doet mij denken aan mijn huis op het Engelse platteland.'* De bloem is met de nodige aandacht op het vlak gezet, rechtsonder haar initialen AB. Een incusum zien we op de keerzijde, met daarin de tekst: Сънища. Verder is het vlak leeg gelaten op het rondschrift na, dat luidt: *'reality' backwards around the edge.*

Сънища (Dromen), 70 mm Ø messing, 2012

Burt houdt van wandelen in bossen en heeft in de voor haar onbekende stad Sofia een tegengesteld gevoel tussen de abstracte architectuur, die haar geheel overweldigt. Dit heeft zij uitgebeeld op haar creatie **Learning the ways of the Jungle**. Op de voorzijde een figuur lopend in een bos en op de keerzijde dezelfde figuur in de grote stad; alle twee zijden zijn evenwichtig in compositie. Het is alleen jammer dat op de voorzijde haar initialen AB te veel aandacht trekken.

Learning the ways of the Jungle, 60 mm Ø messing, 2012

Waiting for the Light is de eerste medaille die zij ontwierp na dagenlang met allerlei ontwerpen geworsteld te hebben. Burt ziet het opengaan van de roos als een moment van inspiratie naar creëren: een dichte roos op de keerzijde die wacht op het licht, dat u op de voorzijde zien kunt.

Waiting for the Light, 70 mm Ø messing, 2012

De rivieren, de bergen en de wilde bloemen rond **Tornovo Landscape** zijn voor Burt een inspiratiebron. Op de voorzijde van een fraaie en onregelmatige vorm staan een takje en lijnen, op de keerzijde een tak met bladeren.

No doubt is een tweede variatie van de tekst uit Desiderata ⁽¹⁾ van Max Ehrmann [lees nr 3] 'En ook al is het je wel of niet duidelijk, toch ontvouwt het heelal zich zoals het zich ontvouwt en zo is het goed'. Het is een kaart die openvouwt, met haar initialen AB onderaan. Op de keerzijde een rondschrift dat ontspruit uit een plantje; het luidt: 'No doubt the Universe is unfolding as it should'.

Tornovo Landscape, 110x45mm messing, 2012

No Doubt, 100 mm Ø messing, 2012

Op een rechthoekig ontwerp met de titel **Apples at N.Ad.Instrum** ziet u een dicht patroon van kleine krabappels die op de grond verspreid lagen bij de oude ruïnes die Burt bezocht. De appeltjes zijn erg klein en zeer bitter. Ze worden niet gegeten maar door de plaatselijke bevolking geraapt om er jam of augurkjes van te maken. De wisselende zijden zijn speels verbeeld door de ontwerpster.

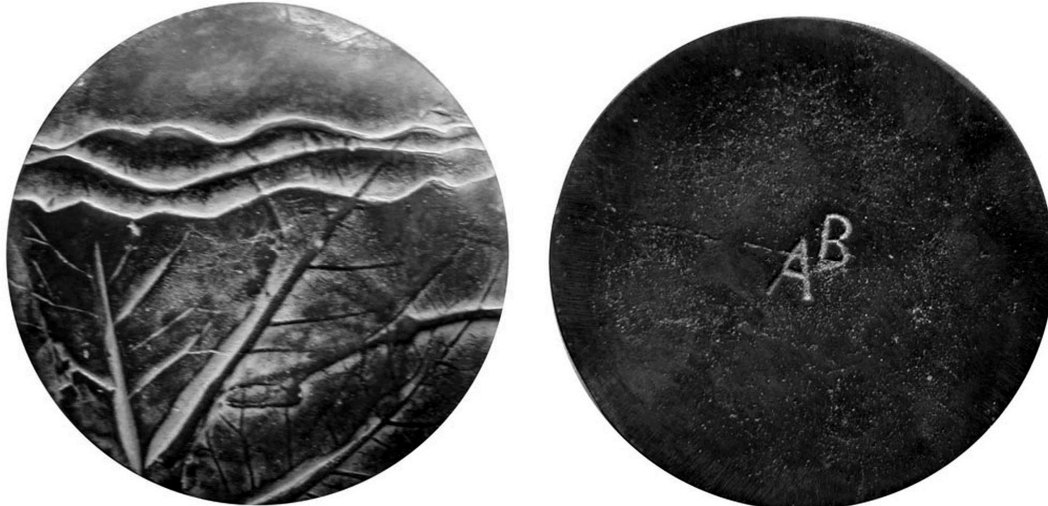
Apples at N.Ad.Instrum, 70x40mm messing, 2012

Op de medaille **Forest, freedom**, ziet u een wandelaar in een bos lopen (afbeelding 10). Voor de medailleur een ultiem gevoel van vrijheid, wandelen in een bos. Op de keerzijde een halfleeg vlak, middenin haar initialen AB en rechts een woordspel als tekst tweemaal naar elkaar toe lopend van boven en van onderen af: *birds flying high, you know how I feel*.

Forest, freedom, 2012. 60 mm Ø messing, 2012

Autumn in Bulgaria lijkt op het ontwerp Bulgaarse Bergen, maar minder uitgewerkt. De bossen die de bergen bedekken waren in de herfstperiode aan het kleuren, toen Burt er was. Dat heeft zij vastgelegd in deze creatie. De keerzijde is leeg, met haar initialen AB.

Autumn in Bulgaria, 80 mm Ø messing, 2012

Ontwikkeling

De kunstenaar had vanaf 2010 al meer dan tien tentoonstellingen met haar printwerk en schilderijen, in Engeland, Spanje en Frankrijk, de laatste jaren met medailles. Het ziet er naar uit dat de jonge medailleur een vliegende start heeft gemaakt; zo was zij tien dagen in Veliko Tornovo en tweeënhalve week in Sofia. Maar liefst 17 medailles in die tijd, waarvan enkele topstukken, veeg je niet zomaar opzij. Bij sommige is alleen de keerzijde minder sprekend of leeg gelaten en ik denk als de kunstenaar de kracht van de keerzijde ontdekt, zij zich nog beter zal uitdrukken. Daarbij mogen de letters AB iets subtieler geplaatst worden, omdat het op sommige vlakken te veel aandacht trekt, ten nadele van de compositie. Doordat al deze creaties gesneden zijn in gips lijken enkele gestileerd. De kunstenaar vertelde mij dat de serie medailles die zij momenteel in was boetseert, een andere oppervlaktebehandeling zal opleveren. Wij kijken daarnaar uit.

Hierbij wens ik dat de bezieling die zij momenteel in haar kunst legt, blijvend zal blijken. De medailleur is bewust met de natuur bezig en dat laat zij tot uiting komen via de afbeeldingen op haar creaties. Hulde aan THE BAMS STUDENT MEDAL PROJECT, dat studenten als Abigail Burt de kans geeft om zich te ontplooiën. Wij wensen dat zij nog vele fraaie medailles zal creëren.

Foto's: A. Burt en A. Nieuwendam. Met dank aan Rob Lansman.

1. Desiderata is in 1927 geschreven door Max Ehrmann (1872-1945). In 1956 gebruikte de predikant van de Sint Pauluskerk in Baltimore, Maryland het gedicht in een verzameling stencils met inspiratiemateriaal voor zijn gemeente. Website: <http://www.abigailburt.co.uk>

Abigail Isabel Burt
 Jays Nest,
 32A Welford road,
 Chapel Brampton, Northamptonshire,
 NN6 8AF United Kingdom

1830-1839, DEUX LUXEMBOURG POUR LE PRIX D'UN. OU LA SCISSION DU GRAND-DUCHÉ...

Quatrième Partie

FRÉDÉRIC THIRY

Dernières tentatives.

Reprenons le cours de notre histoire. C'est donc presque involontairement que les habitants du Luxembourg oriental accèdent à l'indépendance qu'ils n'ont ni revendiquée, ni souhaitée. Les populations voulaient rejoindre la Belgique. C'est l'obstination de Guillaume, à laquelle s'ajoutent les décisions de la conférence de Londres, qui y ont conduit. A l'époque, peu de Luxembourgeois et d'observateurs estiment que le nouvel Etat est viable. Tout le monde s'attend à une absorption plus ou moins rapide par la Prusse. Et pendant longtemps encore, le sort du grand-duché sera au centre de querelles entre ses voisins.

Après 1839, de nombreuses implications rendent la situation explosive autour du grand-duché. De peur de complications avec la Prusse, puissance montante, les Hollandais réfléchissent à séparer clairement le Luxembourg des Pays-Bas. La même idée germe concernant le Limbourg, également membre de la confédération germanique. On va jusqu'à réfléchir à se débarrasser des deux provinces.

Pour ce qui est de la population, il en va tout autrement. Dans l'ambiance révolutionnaire générale de 1848, quelques exemples dans le grand-duché laissent espérer que la séparation n'est pas irrémédiable. Des habitants de Colpach-Bas déterrent une borne frontière pour la jeter dans l'Attert. Des habitants de Surré envoient une pétition au roi grand-duc Guillaume II pour lui demander de supprimer les douaniers. À Medernach, un drapeau belge est hissé.

En 1851, le ministre néerlandais des Affaires étrangères est prêt à céder le Luxembourg à la Belgique pour entrer dans ses faveurs. L'idée est de créer une union défensive hollando-belge face à la menace que Napoléon III fait peser sur nos régions. Quand Guillaume III, roi grand-duc à ce moment, prend connaissance du rapport, il refuse de céder le Luxembourg. La victoire prussienne sur l'Autriche à Sadowa en 1866 donne aux Prussiens la prépondérance au sein de la confédération et dans l'Europe tout entière. Les relations franco-prussiennes se crispent autour de la question luxembourgeoise. La confédération germanique est dissoute en 1867 et les liens entre l'Allemagne et le Luxembourg s'éteignent par la même occasion. La France se sent en position d'annexer le Luxembourg et Guillaume III est prêt à lui céder. Cependant les Prussiens n'ont pas envie de quitter la forteresse de Luxembourg même s'ils n'ont plus de titre pour y rester. C'est finalement une nouvelle conférence réunie à Londres qui départage Napoléon III et Bismarck. Elle déclare le Luxembourg neutre, renforce son indépendance, proclame l'évacuation de la garnison prussienne et le démantèlement de la citadelle. Napoléon renonce à annexer le Luxembourg. Les Grands-Ducaux ont cru que la fin de leur indépendance avait sonné.

Côté belge, à la même période, Charles Rogier, qui s'était illustré en 1830 à la tête des volontaires liégeois et qui n'avait toujours pas digéré la séparation du Luxembourg, songe aussi à l'acquérir. Un de ses plus proches collaborateurs, Emile Banning, rêve même de constituer un grand et puissant état tampon neutre ou une fédération d'Etats groupés autour de Bruxelles. Pour cela il souhaite acquérir le Luxembourg, mais aussi le Limbourg hollandais et même l'embouchure de l'Escaut avec la Flandre zélandaise. Guillaume III semblait disposé à vendre son duché à Napoléon III. Pourquoi pas à la Belgique? Lorsqu'il apprend l'échec du projet entre Guillaume et Napoléon suite à l'opposition de la Prusse, Rogier essaiera bien de convaincre ses collègues mais sans succès. Ceux-ci n'y voient pas d'intérêts et craignent au contraire la réaction des puissances étrangères.

À l'occasion de la première guerre mondiale, la Belgique a bien essayé de « récupérer » le Luxembourg en entier. Pierre Nothomb, petit-neveu de Jean-Baptiste, père de Charles-Ferdinand, homme politique mais surtout écrivain prolifique, sera une figure de proue de cette tentative. Par ses écrits, il œuvre à la construction d'une grande Belgique (*La Belgique martyre, 1915, La barrière belge, 1916, ...*). Poussé par le ministre Carton de Wiart et tenté par l'opportunité de tenir un rôle aussi important que son aïeul, il rédige de la propagande en ce sens. Ses démarches visent la révision des traités de 1839. Le traité de Versailles qui n'apporte que peu de choses à la Belgique est vécu par lui comme un échec qu'il conjure en écrivant (*Risquons-tout, 1926, ...*). Dans l'entre-deux guerres, son nationalisme et son anti-parlementarisme se radicalisent, le fascisme italien le séduit, mais son influence faiblit et son action se réduit à la politique intérieure.

Les Grands-Ducaux en voudront aux Belges pour cette tentative d'annexion. Depuis l'indépendance, un sentiment national luxembourgeois est né et s'est développé. La séparation si inimaginable en 1839 est consommée. Depuis 1859, la devise du grand-duché est *Mir wölle bleiwe wat mir sin* (Nous voulons rester ce que nous sommes). Elle est extraite du chant patriotique *Feierwön*. On la retrouve sur une façade à Luxembourg-Ville et sur une plaque commémorant le centenaire de l'indépendance sur l'église d'Eppeldorf (Nord du grand-duché) avec une autre orthographe (*1839-1939 Mir welle bleiwe wat mir sinn*). Le chapitre est clos.

photos FT

Maigre consolation, la Belgique récupérera un petit bout de Luxembourg indirectement. Au titre de dommage de guerre, le traité de Versailles lui octroie quelques cantons à l'Est, dont Saint-Vith qui faisait partie du duché jusqu'à ce que le congrès de Vienne donne la cité à la Prusse.

Séparés mais proches.

La Belgique et le grand-duché ont bien des choses en commun, notamment au niveau monétaire. Déjà à l'époque autrichienne, un double liard belge ou luxembourgeois ne se différencie que par la légende AD USUM BELGII AUSTRIAE et AD USUM DUCATUS LUXEMBURGENSIS. Par après, les révolutionnaires français apportent aux deux régions le franc germinal. Ensuite dans le cadre du royaume des Pays-Bas, les régions belges et luxembourgeoises utilisent le florin. Après la révolution belge, le franc belge copié sur le franc de Bonaparte est créé en 1832 et introduit au Luxembourg. C'est ce franc belge qui est devenu graduellement le franc luxembourgeois. À partir de 1842 et de l'adhésion du grand-duché à l'union douanière du Zollverein, le thaler se substitue au franc belge. Mais les Luxembourgeois restent fidèles au franc tout en utilisant le thaler, ce qui mène à l'adage « Les Luxembourgeois comptent en francs et payent en thalers ».

C'est contraint et forcé par la Prusse que le Luxembourg est entré dans le Zollverein où la Prusse le représente et décide à sa place. À la dissolution du Zollverein en 1919, le Luxembourg se cherche un partenaire économique qui ne lui impose pas de fonctionnaires prussiens dans ses douanes ! La France n'est pas intéressée et la Belgique est un peu déçue de se retrouver choisie par défaut. Elle aurait apprécié qu'au lendemain de la guerre, la « partie cédée », terme par lequel les Belges ont longtemps désigné le grand-duché, se jette dans ses bras.

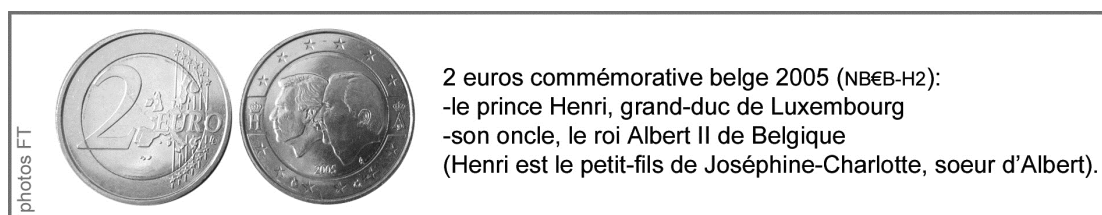
Bref, en 1922, au lendemain de la première guerre mondiale et jusqu'à l'introduction de l'euro, le grand-duché et la Belgique s'associent dans le cadre de l'Union économique belgo-luxembourgeoise. Une véritable union monétaire en est l'aboutissement. Pendant la majeure partie de cette période, les deux francs sont à parité. Cependant, cette union est asymétrique. L'argent belge a officiellement cours au grand-duché, mais l'inverse n'est pas vrai.

À partir des années soixante, les pièces et billets des deux pays circulent indifféremment dans le grand-duché. Par contre en Belgique, si les pièces se mélangent et sont acceptées d'Arlon à Ostende (mêmes modules, mêmes métaux), il n'en va pas de même des billets. Un étudiant originaire de Virton, recevant le week-end son argent de poche pour sa semaine à Bruxelles, devra « trier » les billets belges et luxembourgeois. Il gardera les billets luxembourgeois pour faire la fête le week-end en province de Luxembourg et prendra les billets belges pour sa semaine à la capitale. En fait, il n'y a que la région frontalière, c'est-à-dire pratiquement toute la province de Luxembourg où tout se mélange. Les deux Luxembourg restent unis monétairement.

En 2005 la Belgique a émis une 2 euros commémorant l'Union monétaire belgo-luxembourgeoise. Cette union s'est logiquement dissoute lors de l'avènement de l'euro au 1er janvier 2002.

Absence de commémorations numismatiques ultérieures?

Les numismatiques belge et grand-ducale n'ont semble-t-il pas commémoré la scission du Luxembourg au delà de la période 1830-1839. La philatélie, abordée un peu plus loin, ne s'y est pas non plus intéressée. Par contre en 1967, le Luxembourg a frappé une médaille officielle (module de 40 francs or, Probst 09A) commémorant le centenaire du traité de Londres... de 1867. Ce second traité de Londres, signé après la guerre austro-prussienne et la crise du Luxembourg qui a suivi, est celui qui a réaffirmé l'indépendance et la neutralité du pays. Pourquoi commémorer le second traité et pas le premier? Aux yeux des Luxembourgeois, l'indépendance et la stabilité du pays ne se sont véritablement et définitivement décidées qu'en 1867.

Description de la médaille

Avers : CENTENAIRE DU TRAITE DE LONDRES / 1867 - 1967. La Porte Neuve à Luxembourg.

Signature : NJL (Nina et Julien Lefèvre)

Revers : AVCTORES LIBERTATIS LVCEMBVRGENSIVM HENRICVS ET AMALIA PRINCIPES ☐ (Henri et Amélia, auteurs des libertés luxembourgeoises). Portraits accolés des Princes Henri des Pays-Bas et Amélie, à gauche. Signature : LEFEVRE.

Le prince Henri est le frère de Guillaume III des Pays-Bas, il était gouverneur du Luxembourg de 1850 à 1879.

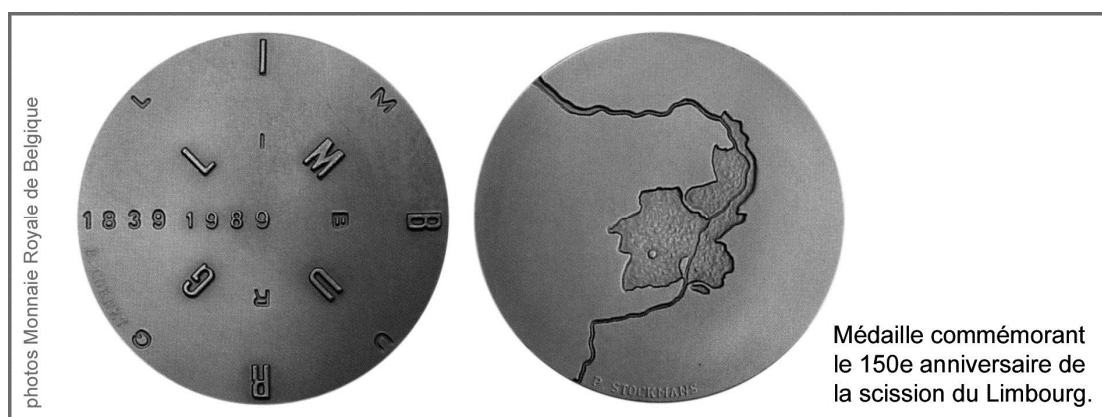

Une autre médaille moderne commémore cette fois la scission du Limbourg. Cette médaille a été publiée dans le Monnaie Info n°48. Elle fait partie des médailles frappées par la Monnaie Royale pour la Province du Limbourg. Ce sont les gouvernements des provinces belge et néerlandaise du Limbourg qui ont fait frapper cette médaille en 1989 pour le 150e anniversaire des faits. Il s'agit donc bien d'une démarche provinciale. La Monnaie Royale annonce en avoir émis 2 400 en bronze et 13 en argent.

Description de la médaille

Avers : LIMBURG, une fois en légende extérieure et une seconde fois en légende intérieure avec un jeu sur la typographie, 1839 1989. Signature : B. CORNET du graphiste hollandais Bèr Cornet.

Revers : anépigraphe, carte des deux Limbourg avec le tracé de la Meuse et un point pour situer Hasselt. Signature : P. STOCKMANS du céramiste belge Piet Stockmans.

Philatélie.

La philatélie ne s'est intéressée à notre sujet que de manière périphérique. Il n'existe aucun timbre commémorant la séparation du Luxembourg ou le traité de Londres de 1839.

Par contre, un timbre commémore le partage du Limbourg. Il s'agit d'une émission commune à la Belgique et aux Pays-Bas pour le 150e anniversaire. Le timbre est illustré par l'artiste néerlandais Wim G.

Bierma. On y voit le Limbourg à cheval sur les deux pays. Le timbre belge, au prix de 13 francs (tarif lettre 50 g, service intérieur), est paru le 30 septembre 1989 et porte la référence COB 2338. Le timbre néerlandais porte la réf Yvert 1340.

Quand on sait que le partage du Luxembourg et celui du Limbourg sont intimement liés, on peut regretter que seul le Limbourg ait fait l'objet d'une commémoration philatélique. On peut même dire que la séparation du Limbourg n'est « que » la

conséquence du partage du Luxembourg. Une séparation entraînant l'autre, pourquoi ne pas associer tout le Benelux à un tel événement ? Un timbre commun aux trois pays aurait avantageusement rappelé ce fait historique. Y pensera-t-on en 2039 ?

Tout aussi curieusement, la première conférence de Londres (1839) n'a pas non plus fait l'objet d'une émission alors que la seconde (1867) y a eu droit avec deux timbres émis par les P&T Luxembourg en 1967 pour le centenaire (Yvert 697-698).

Une autre émission commune, mais cette fois entre la Belgique et le Luxembourg, rejoint notre sujet en illustrant le lien monétaire unissant les deux pays. Elle commémore les 50 ans de l'Union économique belgo-luxembourgeoise et touche autant à la philatélie qu'à la numismatique puisque ce timbre reprend deux pièces de monnaies, une pour chaque pays : un franc belge du type Cérès, dessiné par Rau et un franc luxembourgeois signé Julien et Nina Lefèvre (JNL). Ces deux pièces ont été frappées à Bruxelles.

Le timbre belge est sorti le 19 février 1972 et est référencé COB 1616. Le luxembourgeois, d'un format légèrement plus petit, date du 6 mars 1972 et est référencé Yvert 795. Les deux pièces sur le timbre belge sont dessinées et se trouvent sur un fond orange alors que sur le timbre luxembourgeois, il s'agit de photos et elles viennent sur un fond vert. Détail amusant, un rapide calcul permet de remarquer que l'illustration de l'artiste Philippe Terret présente deux francs et pourtant, qu'il soit belge ou luxembourgeois, chaque timbre ne vaut qu'un franc cinquante. Sans doute une dévaluation!

Une troisième émission, uniquement belge celle-là, montre un autre rapprochement concret entre la Belgique et le Luxembourg en annonçant l'inauguration de l'électrification de la ligne de chemin de fer Bruxelles-Luxembourg en 1956. Il montre un train reliant les deux capitales symbolisées d'une part par la flèche de la Grand'Place et d'autre part par le pont Adolphe. Ce timbre est paru le 29 septembre 1956, il est

l'œuvre de De Groeve et porte la référence COB 996.

Ici aussi, une émission commune aux deux pays aurait particulièrement bien convenu, mais en 1956, l'idée de réaliser des timbres communs à plusieurs pays n'est pas encore à l'ordre du jour. La première émission transnationale ne date que de 1964. Il s'agit d'un timbre (non illustré) célébrant le 20e anniversaire de la convention douanière Benelux. Décidément, il est toujours question de frontières et l'on retrouve à nouveau les trois pays concernés par cet article. Il présente les trois souverains : le roi Baudouin, la reine Juliana et la grande-duchesse Charlotte. Il est dû à l'artiste suisse Courvoisier (COB 1306).

Présent et avenir.

On dit souvent que la Belgique est une erreur de l'Histoire, une création artificielle, destinée à servir d'Etat tampon entre la France et la Prusse. C'est en réalité le royaume-uni des Pays-Bas qui a été construit dans ce but. On dit souvent qu'avoir rassemblé dans un même Etat Flamands et Wallons est un non-sens. Et pourtant les Belges (de langue néerlandaise, française et allemande), depuis l'époque des Pays-Bas espagnols ont montré plusieurs fois leur intention de se rassembler, de prendre en main leur destin et ils se sont volontairement séparés des Hollandais à plusieurs reprises, essentiellement pour des raisons économiques et religieuses. Si l'Histoire a commis une erreur, ce n'est pas en donnant l'indépendance à la Belgique, mais en scindant le Luxembourg et le Limbourg. C'est en séparant des populations qui voulaient vivre ensemble, des populations qui se disaient "belges", même si elles parlaient des langues différentes.

Par un curieux retour de l'histoire, on peut constater que si le traité de Londres a créé de nouvelles frontières en coupant le Limbourg et le Luxembourg en 1839, près de 150 ans plus tard, deux lieux, l'un limbourgeois, l'autre luxembourgeois, sont entrés dans l'histoire en symbolisant la construction européenne et la suppression des frontières. Maestricht et Schengen, toutes deux frontalières ont chacune donné leur nom à un important traité. Celui de Maestricht en 1992 institue l'Union européenne et marque une volonté de rapprochement entre les peuples d'Europe. Mais un peu avant, en 1985, celui de Schengen, ratifié sur le navire M. S. Princesse Marie-Astrid, sur la Moselle marquant la frontière, posait déjà une étape importante avec la suppression des frontières au niveau européen en consacrant la libre circulation des personnes en Europe. On parle d'espace Schengen.

Ci-contre, au pied des vignobles, le long de la Moselle, se trouve le monument qui célèbre le traité de Schengen. Il est fait de trois stèles en acier de 3,5 m de hauteur portant chacune une étoile en laiton. Ces étoiles représentent le Benelux, l'Allemagne et la France, trois entités membres fondatrices de la CECA (Communauté européenne du charbon et de l'acier), ayant précédé la fondation de l'Union économique européenne.

Ces trois entités se rencontrent ici même. En effet, l'Allemagne se trouve sur la rive opposée et un peu plus au sud, le village suivant est français. L'endroit était rêvé, comme à Maestricht, pour y concrétiser ces accords et sans doute peut-on y voir un symbole fort en regard des événements de 1839.

Luxembourg, 10 euros 2010 commémorant les accords de Schengen.

A l'avant-plan, le monument.
A l'arrière-plan, le château.

photos BCL (avec l'aimable autorisation de la Banque Centrale à Luxembourg)

L'écluse de Schengen et le village entouré de vignobles sur le verso d'un billet de 20 francs du grand-duché de Luxembourg. Série du 7.3.1966, retirée le 21.9.1981 ; 130 X 70 mm (PRIFIX # C34) Schengen se situe sur la Moselle qui sert de frontière. Le Luxembourg se trouve à gauche, côté Ouest. La rive opposée est allemande. La France se situe un peu plus au sud (hors image).

Informations générales :

- Depuis 1918, le Luxembourg est le dernier grand-duché au monde, tous les autres ayant disparu.

Fêtes nationales :

- La fête nationale belge du 21 juillet rappelle la prestation de serment de Léopold Ier en 1831. Au Luxembourg, depuis la fin du XVIIIe siècle, la fête nationale célèbre l'anniversaire du grand-duc. La date devrait donc varier d'un souverain à l'autre. Cependant, lors du règne de la grande-duchesse Charlotte (1919-1964), la fête a été déplacée au 23 juin pour des questions climatiques, l'anniversaire de la grande-duchesse ayant lieu le 23 janvier.

Au Luxembourg, depuis la fin du XVIIIe siècle, la fête nationale célèbre l'anniversaire du grand-duc. La date devrait donc varier d'un souverain à l'autre. Cependant, lors du règne de la grande-duchesse Charlotte (1919-1964), la fête a été déplacée au 23 juin pour des questions climatiques, l'anniversaire de la grande-duchesse ayant lieu le 23 janvier. Depuis lors, les grands-ducs Jean et Henri ont conservé cette date. À noter que dans les textes officiels, on n'utilise pas le terme de fête nationale qui est décrit comme « jour de la célébration officielle du jour anniversaire de la naissance du grand-duc ».

Nombre d'habitants :

- Le grand-duché de Luxembourg compte 483 800 habitants (169 920 en 1839) sur une superficie de 2 586 kilomètres carrés, soit une densité de 184 hab./km² (2007-2008).
- La province belge de Luxembourg compte 258 547 habitants (164 878 au moment de la séparation) sur une superficie de 4 440 kilomètres carrés soit une densité de 58 hab./km² (2006).

Armoiries :

- Burelé d'argent et d'azur de dix pièces au lion de gueules, armé, lampassé et couronné d'or, à la queue fourchue et passée en sautoir, un seul blason est commun aux deux entités et trouve son origine au XIIIe siècle. Il est le signe du fils d'Ermesinde, fondatrice du duché de Luxembourg.

Remerciements à:

- Régis Renard, président des Numismates de Bruxelles et de l'AEN.
- Marie-Claire Clausse, présidente de l'Académie luxembourgeoise.
- Les bibliothécaires de Virton et la bibliothèque de la Province du Luxembourg.
- La Bibliothèque Royale de Belgique et en particulier Cécile Arnould.
- Patrice Dumont, historien.
- Jean Dauphin, conservateur du Musée de Latour.
- Bernard Kuborn, membre du Cercle local d'histoire de Martelange.
- Marcel Meynaert, gestionnaire du site www.unionisme.be
- Jean-Luc Dengis, numismate.
- Benoît Perfranceschi, philatéliste.
- Jean Elsen et ses Fils s.a. (photos)
- La Monnaie Royale de Belgique (photos)

Sources :

Numismatique :

Luxembourg

- Histoire de la monnaie luxembourgeoise sur www.gouvernement.lu/tout_savoir/eco_finances/lux_euro.html.
- Joseph Hess, La médaille infâmante de Mersch (Cahiers luxembourgeois, Monographie de Mersch, 1949).

Belgique et grand-duché de Luxembourg
carte actuelle

- Jean Harpes, Médailles et jetons du pays de Luxembourg (éditions du Centre, Luxembourg, 1955).
- Fern. Wictor, Monnaies et essais monétaires du comté, duché et G-D. de Luxembourg, 3ème éditions 1973.
- Dix siècles de monnaies au pays de luxembourg, catalogue des monnaies luxembourgeoises et de celles des fiefs de 1026 à 1968 (édité par le Cercle numismatique du Grand-Duché de Luxembourg, 1970).
- Raymond Weiller, Les médailles dans l'histoire du pays de Luxembourg, médailles, jetons et insignes (Louvain-la-Neuve, 1979).

Belgique

- J.L Guioth, Histoire numismatique de la Belgique, 1844, faisant suite à l'Histoire numismatique de la révolution belge (éditions Flandria Nostra, 1987).
- Victor Tourneur, Catalogue des médailles du royaume de Belgique, tome 1 (éditeur Ch. Dupriez, 1911).
- Chambre des représentants / Collection numismatique – Liste des pièces composant la collection numismatique au 30 juin 1930 (éditeur Anc. Etabliss. d'Impr. Th. DEWARICHET. J, M, G et L Dewarichet Frères et Sœurs, 16, rue du Bois-Sauvage, Bruxelles, 1930).
- L. F. Le Bègue, Notice sur l'histoire métallique de la révolution belge de 1830 ou catalogue raisonné des médailles qui ont paru, en Belgique, à l'occasion des événements politique de 1830 (éditeur Imprimerie de R. Lippens, Gand, 1832).

- http://belgica.kbr.be/fr/coll/med/med_fr.html, Bibliothèque royale de Belgique.
- Le règne de Guillaume Ier, Monnaies et billets de 1815 à 1830 (Editions du Musée numismatique et historique de la Banque nationale de Belgique, 1997).
- Johan van Heesch, La Belgique en révolution, Médailles et insignes de la révolution belge (1830) (Bibliothèque royale de Belgique 2005).
- Monnaie Info n° 48. Revue de la Monnaie Royale de Belgique (octobre 2008).
- Le franc belge, 1832 – 2002, Encyclopédie des monnaies de circulation belges (Monnaie Royale de Belgique, 1999).

Pays-Bas

- Jacobs Dirks, Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen, geslagen tusschen november 1813 en november 1863 (éditeur De Erven, Haarlem, 1889).

Histoire :

- MM Louis Lefèvre, Jean-Marie Triffaux, C. S. Schmit et Josy Barthol (différents articles dans le supplément au quotidien belge « L'Avenir du Luxembourg » du 21 avril 1989 à l'occasion des 150 ans de la séparation des deux Luxembourg).
- Gilbert Trausch, Le Luxembourg. Émergence d'un Etat et d'une Nation (Fonds Mercator, 1989).
- Albert Calmes, Histoire contemporaine du grand duché de Luxembourg, volume I, Naissance et débuts du grand duché, 1814-1830, Le grand duché de Luxembourg dans le royaume des Pays-Bas (Imprimerie Saint-Paul, Luxembourg, 1971).
- Albert Calmes, Le grand duché de Luxembourg dans la révolution belge -1830-1839 (L'édition universelle, 53, rue Royale, Bruxelles, 1939).
- Albert Calmes, Au fil de l'histoire (éditions de l'Imprimerie Saint-Paul, Luxembourg, 3 tomes, 1968, 1971, 1972).
- Jacques Michaëlis sur www.arlonide.be (site d'information sur Arlon, sa région et ses habitants).
- Jean-Marie Triffaux avec la participation de Jos Tontlinger, quotidien « Le Soir » du 15 avril 1989 à l'occasion des 150 ans de la séparation des deux Luxembourg.
- Jean-Marie Triffaux, brochure communale d'information d'Arlon (1993).
- Guy Thewes sur www.gouvernement.lu (Service information et presse du gouvernement luxembourgeois) à propos... Histoire du Grand-Duché de Luxembourg. Février 2008.
- www.attert.be/attert-9_7.php (site sur l'histoire de la vallée de l'Attert, en région d'Arlon).
- www.detheux.be/?page_id=28 (site internet de l'association familiale).
- sous la direction de Guido Peeters, La Belgique, une Terre, des Hommes, une Histoire (Reader's Digest / Elsevier, 1980).
- Jean-Baptiste Nothomb, Essai historique et politique sur la révolution belge (J. P. Meline, 3ème édition, 1834)
- www.tbx.be/fr/ArchiveArticle/3846/app.rvb (sur Nothomb).
- www.tournai.be/fr/officiel/index.php?page=46 (sur Dumortier).
- http://www.luxemburgensia.bnl.lu/cgi/luxonline1_2.pl?action=fv&sid=luxbio&vol=20&page=473 (sur Servais).
- Sébastien Dubois, L'invention de la Belgique - Genèse d'un Etat-Nation (éditions Racines, 2005).

- H. Pirenne, bibliographie de l'histoire de Belgique, 1931.
- Bruno Bernard – Robert Maskens, La révolution brabançonne et les Etats Belgiques Unis (1789-1790) (éditions du Musée de la ville de Bruxelles, 2003).
- Trévire et Nervien, Les traités de 1831 et de 1839, Les cahiers belges (n° 19-21, éditions G. Van Oest et c^{ie}, Bruxelles et Paris, 1918)
- www.unionisme.be (site géré par Marcel Meynaert) reprenant les textes du Congrès national (1830-1831) et de la Chambre des représentants de Belgique (1831-1848) ainsi que divers documents dont le texte de J.-J. Thonissen, La Belgique sous le règne de Léopold 1er, Etudes d'histoire contemporaine, 1861
- Jean Asselborn, actuel vice-Premier ministre luxembourgeois, discours à l'occasion du 175ème anniversaire du traité de Londres de 1831.
- www.luxembourgensia.com/Belgium.htm
- www.province.luxembourg.be
- Nouveau Larousse illustré en 7volumes (sd).

Fernand Vanderplancke
Sculptor & Medallist

Studio: Emiel Verhaerenlaan 11
8670 Oostduinkerke
Tel. & Fax. 058/234179

Email:
Fernand.vanderplancke@skynet.be
Website:
www.vanderplancke.com

Carla Klein

beeldhouwster – medailleur

Mesdagstraat 49 hs
1073 HK Amsterdam, Nederland

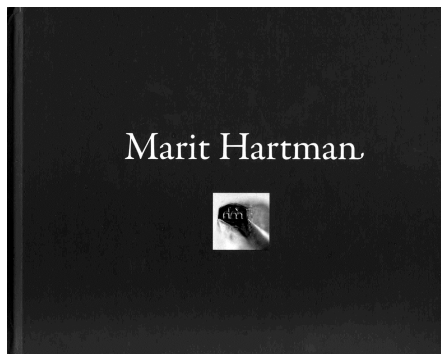
Tel: 020-6767026
carlaklein@upcmail.nl
www.bronzen-beelden-carlaklein.nl

LOF VOOR MARIT HARTMAN

Arnold Nieuwendam

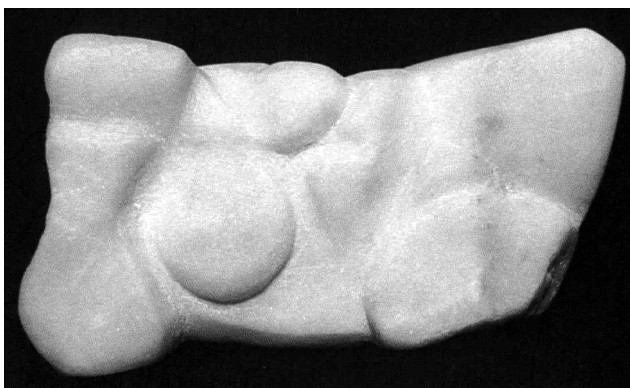
Een monument kan zo groot zijn als een pink, zo begint de nieuwe catalogus over de medailles van Marit Hartman (1938); het is een uitspraak van Joseph Mendes da Costa (1863-1939). Het boekje is een oeuvrecatalogus met daarin opgenomen alle werken van Hartman.

Steenrood en met zachte cover.

De samenstellers zijn Luc Vandamme en Raf Van Laere, die beiden een lange staat van dienst hebben wat betreft publicaties over medailles. Hartman heb ik verscheidene malen ontmoet en je bent meteen getroffen door haar belangstelling voor jouw persoon en haar charme. Ondanks haar klein oeuvre wordt zij beschouwd als de *eminence grise* in België op het gebied van medaillekunst.

Het boekwerkje is werkelijk prachtig en luxueus uitgevoerd: zo zou ik deze recensie moeten eindigen, maar ik begin ermee. Steenrood en een zachte cover met een fraaie belettering. Er staan bijna tachtig foto's in: een portretfoto van de kunstenares, een tekening, studiemodellen en de medailles, alle in kleur. Links staan de afbeeldingen en rechts de tekst. Voorin een literatuurlijst en achterin een register, wat het zoeken makkelijk maakt, vooral omdat de nummering naar de creaties verwijst. De medailles worden helder beschreven en na het lezen bekruipt je een spijtig gevoel: waarom heeft ze niet meer gemaakt? De medailleur creëerde drieëndertig medailles, waarvan drie fraaie marmeren medailleplastiekjes (Venus). Ook gebruikte zij motieven meerdere malen. Haar laatste portret van Raf Van Laere is monumentaal van opzet.

Liggende Venus, 64x37 mm, carrara marmer

Raf Van Laere, 92 mm, brons.

De auteurs beschrijven, samengevat op vier pagina's, het leven en werk van Hartman. Daarnaast een korte geschiedenis over vrouwen die werkzaam waren en zijn in de Belgische medaillekunst, met enkele scherpe analyses over zowel de Belgische als de Nederlandse benadering van deze kunstvorm. Ingewijden zullen die kritische zinnen met een schok herkennen. Ondanks het positief beeld dat hier geschetst wordt van een tiental vrouwen die zich in België bezighouden met medaillekunst, blijven de *medailleurs* in aantal ver achter in verhouding met omliggende landen. Daarbij gaat het natuurlijk om die kunstenaressen die beroepsmatig bezig zijn. België mist nu eenmaal de kweekvijver van jonge mensen die speciaal medailles maken. Af en toe creëert een kunstenaar een medaille, maar daarmee ben je nog niet een goede medailleur.

Zelden krijg ik een catalogus in handen waar je blij van wordt, maar dit boekje over Marit Hartman is werkelijk hartverwarmend. Zowel de tekst als de haarscherpe foto's, alles is van hoge kwaliteit. Ik kan er niet anders dan in loftuitingen over schrijven. Laten we wensen dat er in België meer volgt van deze klasse, als eerbetoon aan medailleurs.

Luc Vandamme & Raf Van Laere, *Marit Hartman, een monument kan zo groot zijn als een pink*, Hasselt, 2013, Drukkerij Leën, 82 pagina's in kleur, alle medailles afgebeeld, harde kaft, luxe papier, verkoopprijs 25€. Dit boek kunt u bestellen bij de vzw Limburgse Commissie voor Numismatiek, Zevenboomkensstraat 17 te 3570 Alken (België) of via luc.vandamme@pandora.be of via www.medailles-penningen.be

REK: IBAN BE30 7512 0356 1311 - BIC AXABBE22

GEZOCHT

De beeldhouwer Mark Macken werd als Marcel Macken op 19 september 1913 te Diest geboren. Hij debuteerde in het meubelbedrijf van zijn vader en kreeg een opleiding aan de academie van Leuven en aan de Koninklijke Academie en het Hoger Instituut van Antwerpen. Hij behaalde te Antwerpen in 1933 de Grote Prijs van de Koninklijke Academie, in 1936 de Prijs Van Leries en in 1937 de Prijs De Keyzer. In 1937 behaalde hij het diploma van tekenleraar en in 1938 de Grote Prijs van Rome beeldhouwkunst. Hij werd op 28 mei 1941 door het Dendermondse schepencollege benoemd tot *'tusschentijdse leeraar voor sierkunsten'* aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in vervanging van Leo Spanoghe. Mark Macken was toen ook als tekenleraar verbonden aan de Rijksmiddelbare Jongensschool te Dendermonde. Op 19 mei 1943 werd hij door de Duitse overheid aangehouden en, na een verblijf in diverse gevangenissen, als politieke gevangene opgesloten in het concentratiekamp van Oranienburg. Op 5 december 1946 diende hij zijn ontslag in, omwille van zijn benoeming tot leraar aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen, een instelling die hij later als directeur zou leiden.

Hierbij afbeelding van medaille van de Academie van Antwerpen. We hebben blijkbaar deze matrijs niet meer in huis. Kan iemand ons misschien verder helpen om deze stempel terug te vinden? Peter Jansen.

Industrieweg 12 • BE-2280 Grobbendonk • Belgium - T: +32 14 50 79 15 • F: +32 14 51 78 81 - E: peter.jansen@mauquoy.com • www.mauquoy.com

Visit our [new webshop](#) !

Wie kan mij volgend stuk bezorgen of een goede digitale foto van voor- en keerzijde?

Raymond CEULEMANS (1937 -)

Vz. RAYMOND (links langs de rand / à gauche au bord) / CEULEMANS (rechts langs de rand / à droite au bord)

Zijn buste naar rechts / Son buste à droite.

Getekend met / Signé avec: *Verlee*

Kz. Geen tekst / Pas de texte.

Drie biljartballen en een keu met daarbij de handtekening van Raymond Ceulemans.

Trois balles de billard, une queue et la signature de Raymond Ceulemans.

1981, Mauquoy, 38 mm, zilver / argent, 28 mm, goud.

Biografie / Biographie

Geboren te Lier op 12 juli 1937.

Hij werd 35 keer wereldkampioen, 45 keer Europees kampioen en 61 keer Belgisch kampioen. In 2001 werd hij door de B.C.A. in Las Vegas uitverkoren tot de *Hall of Fame*, en in 2002 werd hij in de adelstand verheven met de titel van ridder.

Né à Lier le 12 juillet 1937.

Il est devenu 35 fois champion du monde, 45 fois champion européen et 61 fois champion belge. En 2001 il est nommé dans la *Hall of Fame* par le B.C.A. à Las Vegas, et en 2002 il est anobli avec le titre de chevalier.

Bibliografie / Bibliographie

Luc Vandamme & Daniel Bernier, *Luc Verlee, 25 jaar medailleur*, Hasselt, 1988, n° 83, p. 32.

Wie kan mij deze stukken bezorgen of een goede digitale foto van voor- en keerzijde?

Ilya Prigogine (nobelprijswinnaar) zilveren medaille uitgegeven in 1995.

Will Tura

Heeft er iemand een medaille in zijn bezit van één van de volgende personen? En zo ja, is deze te koop of kan men mij een goede digitale foto bezorgen van voor- en keerzijde?

Willy De Clercq

Frank de Winne

George Minne

Toots Tielemans

Door wie is de medaille gesigneerd van **Gaston de Gerlache de Gomery?**

Door wie is de medaille gesigneerd van **Charles Lagasse de Locht (1935)?**

Met dank voor het nazicht van uw collectie.

Luc_vandamme@outlook.com

HERDENKINGSMEDAILLE OVER DE VRIJMAKING VAN DE SCHELDE 25 JAAR LATER

Firmin De Smet

In september laatstleden waren er grote feestelijkheden te Antwerpen in verband met de vrijmaking van de Schelde 150 jaar geleden. Twee graveurs van medailles, namelijk Leopold Wiener en Alex Geefs hebben deze plechtigheid in 1863 toen op medailles vastgelegd. Dat de Nederlanders nog altijd moeilijk doen over de Schelde ondervinden ze in Antwerpen nog steeds. Nu wat betreft de uitdieping van de Schelde.

Een eigenaardige medaille uitgegeven in 1888, herdenkt nogmaals dit gebeuren, maar dan 25 jaar later. Daar dit kleinood nergens beschreven staat en het toch over een belangrijke gebeurtenis gaat, volgt hier nu de beschrijving van deze medaille.

Vz. Geen tekst.

Op de voorgrond zien we een mooie dame met wapperende kledij, met in haar rechterhand een gebroken ketting. Haar linkerhand houdt het stuurwiel van een schip vast. Op de achtergrond zien we boten, bomen, huizen alsook het silhouet van de Onze-Lieve-Vrouwetoren.

Niet getekend.

Kz. * AFFRANCHISSEMENT de L'ESCAUT * 25^E ANNIVERSAIRE (rondom langs de rand)
1863-1888 / LA CHAMBRE / DE / COMMERCE / D'ANVERS / (in het veld bovenaan)
Au / MINISTRE / DES CHEMINS DE FER POSTES / ET TELEGRAPHES (gegraveerd in het veld onderaan)

Onder de teksten in het veld is de loop van de Schelde afgebeeld, een weinig verzonken weergegeven.

Niet getekend.

1888, 46mm, zilver, met zeven inkepingen in de rand van de medaille.

De minister, waarvan sprake, was toen Jules Vandenpeereboom Jules Henri Pierre François Vandenpeereboom (Kortrijk, 18 maart 1843 - Anderlecht, 6 maart 1917) was een Belgisch katholiek politicus.

Vandenpeereboom was doctor in de rechten en advocaat aan de balie van Kortrijk. In 1878 werd hij lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Daar vertegenwoordigde hij tot 1900 de belangen van de Katholieke Partij van het arrondissement Kortrijk.

Van 1884 tot 1899 was hij minister van Spoorwegen, Post en Telegrafie in de kabinetten van Auguste Beernaert, Jules de Burlet en Paul de Smet de Naeyer. In dit ambt voerde hij de tweetalige postzegel in. In 1900 werd hij benoemd tot minister van Staat. In het kabinet-De Smet de Naeyer was hij tevens van 1896 tot 1899 minister van Oorlog. In 1899 werd hij premier. http://nl.wikipedia.org/wiki/Jules_Vandenpeereboom

- 1878 - 1900 : volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Kortrijk
- 1884 - 1899 : minister van spoorwegen, post en telegrafie
- 1896 - 1899 : minister van oorlog
- 1899 : eerste minister
- 1904 - 1917 : provinciaal senator

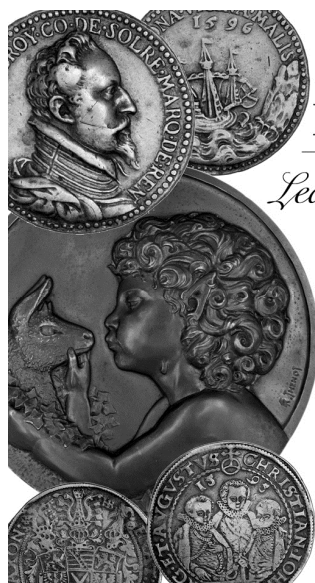

Numismatische Publicaties Luc Vandamme

Jouvenel, vader en zoon – 49€
Adolphe Michaux, kunstenaar of ambachtsman – 29€
August Jacobs, sculpteur & médailleur – 10€
Charles Van der Stappen, van marmer naar brons – 17€
Alfons Mauquoy, aanvullingen – 17€
Raf Mailleux, beeldhouwer en medailleur – 24€
Marit Hartman, een monument kan zo groot zijn als een pink – 25€

Bestellen: luc.vandamme@pandora.be

☎ 0478 265202

Fleur De Coin

Lea Vandenbruwaene

Lic. Kunstgeschiedenis

Burgstraat 139
B-9000 Gent

tel. 0032 (0)9 233 31 38

fax 0032 (0)9 225 93 97

gsm 0032 (0)477550213

info@fleurdecoin.be

www.fleurdecoin.be

UIT DE COLLECTIE VAN ONS LID ROB KNOL
THEMA : KINDERKOPJES

Deel 1

Schaal ½

Vz. –

Het hoofd van een meisje.

Getekend links langs de rand door: GELDMACHER

Kz. Blanco

120 mm, gegoten messing

Schaal ½

Vz. –

Het hoofd van een meisje naar links.

Niet getekend. Medailleur Heidi Wagner-Kerkhof uit Halle (Duitsland).

Kz. Blanco

98 mm, gegoten brons.

Vz. • B é B é • (rechts verticaal)

Het hoofd van een jongetje naar links.

Getekend onderaan langs de rand: G.DEVREESE

Kz. Blanco

58 mm, gegoten brons.

Vz. –

De bustes van prins Albert, prinses Marie-José en prins Boudewijn naar links. Boven hen een koningskroon.

Getekend onderaan langs de rand door: C. VAN DIONANT 1938

Kz. S.R.E.O.B. / CHAMP. IND. EPEE / 5ME-PRIX / 1939 / LIEUTENANT / R.SOUDANT

1939, 70 mm, brons.

Vz. –

Een klein meisje naar links met rozen in haar schort en één roos op de grond.
Getekend door Ovide Yencesse

Kz. GERMAINE / MARIE-THÉRÈSE / COLETTE / NICOLE / FRANÇOIS / FÉVRIER 1929

1929, 104 × 65 mm, brons.

Vz. –

Buste van een jongetje naar rechts.

Getekend onderaan langs de rand door: ANIC MOVROVX PARIS

Kz. Blanco

81 mm, gegoten rood koper

Schaal 1/2

Vz. –

Het hoofd van een meisje met opgestoken haar naar rechts. Onderaan rechts een logo van ?

Getekend onder de halsafsneede door: PAUL WISSAERT / BRUX 1919

Kz. Blanco

99 × 81 mm, gegoten brons.

Vz. –

Buste van een jongetje in marinekostuum naar links. Links onderaan in de hoek een logo KJ- / KJ

Getekend onderaan op de buste door: 1917 PAUL WISSAERT

Kz. Blanco

98 × 80 mm, gegoten brons.

Schaal ½

Vz. INFANZIA IN TE SI SPERA• (bovenaan langs de rand)
MCM / XV (links en rechts van de buste)
De buste van een meisje naar links.
Getekend rechts van het hoofd door: J.LORRAIN

Kz. Blanco

107 mm, gegoten brons (stijl Pisanello)

Vz. –
De buste van een drinkend meisje naar links.
Links bovenaan het logo van: HANS FREI

Kz. Blanco

109 × 102 mm, gegoten tin.

Vz. –

Het hoofd van een meisje naar links

Getekend links onderaan op de schuine rand door: F.TURIN

Kz. • BRUXELLES 1935 •

Een schommelpaard, een teddybeer, een bal en een springkoord.

55 mm, achthoekig, brons.

Vz. MARIA (links) / MONTESSORI (rechts langs de rand)

1870 / 1970 (voor en achter de buste)

De buste van een vrouw naar links

Kz. DAL VIA D'AMORE INDICTO (rondom langs de buitenrand)

BAMBINO (rondom langs de binnenrand)

Een rechtopstaand naakt meisje van achter gezien.

78 mm, gegoten brons (stijl Renaissance)

Ontwerp : Nynke Jelles-Schepers, uitgave Vereniging voor Penningkunst (VPK) 1972

Schaal ½

Vz. BROER

De buste van een jongetje naar rechts.

Kz. Ophangstelsel

142 × 207 mm, gegoten brons.

Schaal 1/2

Vz. JAN • NAUTA – GEB – 12 – 2 – '30 – 750 – 000STE – INW – VAN – AMSTERDAM
(tekst rondom langs de rand)

Een kinderhoofdje naar rechts met eronder het wapenschild van Amsterdam
Getekend links door: vd.V. (= Gerrit Jan van der Veen)

Kz. Blanco

214 mm, brons.

Schaal 1/3

Vz. –

Buste van een klein jongetje in vooraanzicht, uitgevoerd als schaal.
Getekend links van de buste door: L.DURY

Kz. Blanco

227 mm, gegoten brons.

Vz. –

Buste van een meisje naar links dat een lammetje aait en met eromheen klimopblaadjes.

Getekend rechts langs de rand door: RF RHÉNOT

Kz. Ière COMMUNION / 1950

113 mm, brons.

Vz. -

Buste van een meisje met een kapje naar links.

Getekend links voor het meisje door: O.SPANIEL

Kz. Blanco

193 × 182 mm, gegoten brons.

Vz. JEAN / 23 MARS / 1886 (links) / PIERRE / 28 JUILLET / 1892 (rechts)

Twee kinderhoofdjes elkaar aankijkend.

Getekend tussen de twee hoofdjes door : ALEXANDRE CHARPENTIER

Kz. Blanco

253 × 80 mm, gegoten brons.

Jean ELSÉN & ses Fils n.v.

ONZE EXPERTEN SCHATTEN GRATIS UW VERZAMELING EN BETERE
MUNTEN DIE WORDEN INGELEVERD VOOR ONZE VEILINGEN.
DE CATALOGUS WORDT IN HEEL DE WERELD VERSTUURD.
OP ONVERKOCHTE LOTEN ZIJN ER GEEN KOSTEN.

VEILING 120

15 MAART 2014

Kelten, Grieken, Romeinen,
Byzantijnse en Oosterse munten.
Middeleeuwse en moderne munten.
Penningen en jetons.

Jean ELSÉN & ses Fils n.v.
Tervurenlaan 65
B-1040 Brussel

Tel : +32-2-734.63.56
Fax : +32-2-735.77.78

info@elsen.eu
www.elsen.eu

MAUQUOY®

Mauquoy Medal Company N.V.
Industrieweg 12
2280 Grobbendonk
T: +32(0)14 50 79 10
F: +32(0)14 51 78 81
medal@mauquoy.com
www.mauquoy.com

